

OSNOVNA ŠOLA ANTONA INGOLIČA SPODNJA POLSKAVA,
PODRUŽNICA PRAGERSKO

KDAJ SE BO ODSELIL ZADNJI PRAGERČAN

DEMOGRAFSKE SPREMEMBE PRAGERSKEGA

GEOGRAFIJA

Raziskovalna naloga

Avtorici: Ana Čelan, 9. razred
Erja Jeršič, 8. razred

Mentorica: Bojana Marin prof. geog, in zgod.

Pragersko, 2021

ZAHVALA

Za pomoč pri izdelavi raziskovalne naloge se iskreno zahvaljujema gospe Ireni Jereb, vodji oddelka za družbene dejavnosti na občini Slovenska Bistrica, ki nama je podala pomembne informacije za najino raziskovanje.

Hvala staršem, ki so naju spodbujali in podpirali pri raziskovanju in nama omogočili nemoteno delo. Zahvaljujema se vsem anketirancem, ki so nama s svojimi odgovori omogočili raziskovanje in analizo podatkov. Prav tako se zahvaljujema gospe Andreji Jež za lektoriranje raziskovalne naloge, gospe Miji Jeršič za prevod povzetka in vsem, ki so na kakršen koli način pripomogli k najinemu delu.

Želiva se zahvaliti tudi najini mentorici, Bojani Marin, ki je s potrpljenjem in vztrajnostjo spremljala najino raziskovalno delo.

KAZALO

POVZETEK	5
ABSTRACT	5
1 UVOD	6
1.1 Namen raziskovalne naloge.....	6
1.2 Hipoteze	6
1.3 Metode dela	6
2 TEORETIČNI DEL.....	7
2.1 Naravnogeografske značilnosti Pragerskega.....	7
2.2 Družbenogeografske značilnosti Pragerskega.....	9
2.2. Demografija	11
2.3 Značilnosti prebivalstva Slovenije	11
2.4 Problem staranja prebivalstva.....	13
3 RAZISKOVALNI DEL	14
3.1. Analiza podatkov o prebivalstvu	14
3.1.1 Spreminjanje števila prebivalcev po starostni in spolni strukturi ter indeks staranja	14
3.1.2 Selitveno gibanje prebivalstva Pragerskega	16
3.1.3 Izobrazbena struktura prebivalstva Pragerskega	16
3.2 Intervju	17
3.3 Anketa	21
3.3.1 Rezultati ankete.....	22
3.4 Terensko delo	26
3.5 SWOT ali PSPN analiza.....	28
4. RAZPRAVA.....	29
5. ZAKLJUČEK	30
6. VIRI IN LITERATURA	31
7 PRILOGE	32
7.1 Anketa	32
7.2 Vprašanja za intervju	33

KAZALO SLIK

Slika 1: Železniško križišče na Pragerskem (vir: geopedia.si)	7
Slika 2: Območje naselja Pragersko (vir: geopedia.si)	7
Slika 3: Občina Slovenska Bistrica (vir: geopedia.si).....	7
Slika 4: Prikaz reliefa Dravsko-Ptujskega polja z označenim naseljem Pragersko (vir: geopedia.si)	8
Slika 5: Kamninska zgradba (vir: http://www.egeologija.si/)	8
Slika 6: Gostota prebivalstva (vir: geopedia.si)	10
Slika 7: Raba tal na Pragerskem (vir: geopedia.si).....	10
Slika 8: Starostna piramida prebivalstva Slovenije leta 1971 (SURs, b. d.)	12
Slika 9: Starostna piramida prebivalstva Slovenije leta 2020 (SURs, b. d.)	12
Slika 10: Starostna piramida prebivalstva Slovenije leta 2051 (SURs, b. d.)	12
Slika 11: Rodnost Slovenije od leta 1968-2018 (SURs, b. d.).....	13
Slika 12: Izobrazbena struktura prebivalstva leta 2019 na Pragerskem (SURs, b. d.).....	17
Slika 13: Spol.....	22
Slika 14: Starost	22
Slika 15: Stopnja izobrazbe	23
Slika 16: Status zaposlitve	23
Slika 17: Kraj zaposlitve	24
Slika 18: Priselitev na Pragersko	24
Slika 19: Vzrok priselitve.....	25
Slika 20: Odselitev	25
Slika 21: Staranje prebivalstva.....	26
Slika 22: Vojaški kataster območja Pragerskega iz 18. stoletja	26
Slika 23: Vojaški kataster območja Pragerskega v 19. stoletju	27
Slika 24: Tloris Pragerskega (vir: geopedia.si)	27

KAZALO TABEL

Tabela 1: Temperaturne razmere meteorološke postaje Starše v obdobju 1971-2000	9
Tabela 2: Padavinske razmere meteorološke postaje Starše v obdobju 1971-2000	9
Tabela 3: Podatki o prebivalstvu Pragerskega med leti 2011 in 2020 (SURs, b. d.).....	14
Tabela 4: Število prebivalcev Pragerskega (SURs, b. d.).....	15
Tabela 5: Število žensk, ki so živele na Pragerskem po starostnih skupinah (SURs, b. d.).....	15
Tabela 6: Število žensk, ki so živele na Pragerskem po starostnih skupinah (SURs, b. d.).....	15
Tabela 7: Selitveno gibanje prebivalstva Pragerskega (SURs, b. d.).....	16
Tabela 8: Starejši v občini Slovenska Bistrica (Delovno gradivo, 2019).....	17
Tabela 9: Delež prebivalcev, starih 65 let ter starih 80 let ali več v % (Delovno gradivo, 2019).....	18
Tabela 10: SWOT/PSPN analiza	28

POVZETEK

V raziskovalni nalogi bova predstavili značilnosti prebivalstva Pragerskega. Na razvoj Pragerskega je pomembno vplivala železnica, nezanemarljiv pomen je imela pragerska glina, saj se je na njeni osnovi razvilo opekarstvo. Obe dejavnosti sta ljudem nudili delovna mesta in s tem privabljali prebivalstvo v naš kraj. Velikokrat sva že slišali, da se prebivalstvo Slovenije stara. Zanimalo naju je, če to drži tudi za naš kraj. Na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije sva poiskali številne zanimive podatke o prebivalstvu. Večina podatkov se je sicer nanašala na občino Slovenska Bistrica, v kateri leži Pragersko. Podatke sva analizirali in prišli do zanimivih ugotovitev. Nalogo sva podkrepili z anketo, ki sva jo izvedli med starši učencev naše podružnične šole. Tudi na ta način sva pridobili zanimive podatke, ki sva jih predstavili v grafih.

Ključne besede: Pragersko, prebivalstvo, strukture prebivalstva, staranje prebivalstva

ABSTRACT

In our research paper we will present characteristics of the population of Pragersko. The development of Pragersko was significantly influenced by the railway. The clay in Pragersko also had a considerable importance, because brick industry has developed on its basis. Both the activities have provided people with jobs and thus attracted the population to our place. We have often heard many times that the population of Slovenia is aging. We wondered if this was true for our place as well. We searched the website of the Statistical Office of the Republic of Slovenia and found a number of interesting population data. Most of them referred to the municipality of Slovenska Bistrica where Pragersko is located. We analyzed the data and came to some interesting conclusions. We backed up the task with a survey we conducted among the parents of students at our school. This is one of the ways we obtained another interesting data, which we presented in the graphs.

Key words: Pragersko, population, structure of the population, population aging

1 UVOD

Sva učenki 8. in 9. razreda Osnovne šole Antona Ingoliča Spodnja Polskava, podružnica Pragersko. V letošnjem šolskem letu sva se odločili, da bova izdelali raziskovalno nalogo. Obe imava radi geografijo, zato sva razmišljali, kaj o našem kraju bi lahko raziskali s tega področja. Po pregledu virov in literature o Pragerskem, sva ugotovili, da bi bilo zelo aktualno raziskovati gibanje prebivalstva v našem kraju, predvsem tudi za to, ker sva o tej temi pred kratkim nekaj že zasledili v medijih. V nalogi sva predstavili naravno in družbeno geografske značilnosti Pragerskega. Opisali sva osnovne statistične podatke značilnosti prebivalstva Slovenije in podrobneje predstavili podatke, ki sva jih lahko pridobili o prebivalstvu Pragerskega. Na začetku sva se vprašali, ali je Pragersko kraj priseljevanja, kakšna je starostna struktura in kje je večina najinih krajanov zaposlenih. Še posebej sva želeli izvedeti, ali so starši učencev naše šole rojeni Pragerčani, kje so zaposleni, ali načrtujejo, da se bodo s Pragerskega odselili. Posebno pozornost sva namenili staranju prebivalstva.

1.1 Namen raziskovalne naloge

Z raziskovalno nalogo želiva predstaviti različne biološke in družbene sestave prebivalstva na Pragerskem. Analizirati želiva starostno in spolno sestavo prebivalstva Pragerskega, kolikšen delež Pragerskega prebivalstva predstavljajo priseljenci, od kod ter zakaj so se ljudje na Pragersko priselili, kam Pragerčani dnevno migrirajo zaradi delovnih mest izven kraja bivanja. Zanimalo naju je tudi, ali ima občina Slovenska Bistrica, v kateri se nahaja Pragersko, izdelane načrte oz. programe, ki se ukvarjajo s problemi ob pojavu staranja prebivalstva. Pridobljene podatke sva predstaviti in podali lastne predloge ter zamisli.

1.2 Hipoteze

Hipoteze, ki sva jih postavili, so:

- Hipoteza 1 (H1): Na Pragerskem se v zadnjih 50ih letih večja delež starejših prebivalcev.
- Hipoteza 2 (H2): Pragersko je v zadnjih desetih letih območje priseljevanja prebivalstva.
- Hipoteza 3 (H3): Večina Pragerčanov dnevno migrira zaradi zaposlitve v drug kraj.
- Hipoteza 4 (H4): Občina Slovenska Bistrica ima izdelane dolgoročne načrte za reševanje težav ob pojavu staranja prebivalstva.

1.3 Metode dela

Za izdelavo naloge sva najprej uporabili metodo možganske nevihte, s pomočjo katere sva oblikovali osnovni načrt. Druge metode dela, ki sva jih uporabili, so bile metoda dela z literaturo, metoda anketiranja in metoda intervjuvanja. O problemu staranju prebivalstva v našem kraju sva razmišljali v obliki preproste SWOT/PSPN analize.

Raziskovalno nalogo sva razdelili na dva dela, teoretični in raziskovalni del. Pri izdelavi teoretičnega dela sva uporabili metodo dela z literaturo, večino podatkov sva pridobili z iskanjem po bazi podatkov Statističnega urada Republike Slovenije.

2 TEORETIČNI DEL

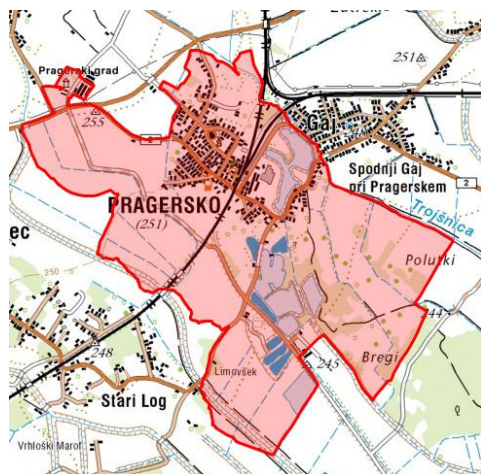
2.1 Naravnogeografske značilnosti Pragerskega

Pragersko je urbanizirano naselje, ki spada v občino Slovenska Bistrica, ki je ena izmed največjih občin v Republiki Sloveniji. Pragersko leži v Obpanonskih pokrajinah, na jugozahodnem obrobju Dravskega polja in pod obronki Pohorja. Ima pomembno prometno lego, saj leži na križišču železniške proge in je del V. prometnega evropskega koridorja. Severni krak železniške proge vodi proti Mariboru in naprej v Avstrijo, južni poteka proti Zidanemu mostu, vzhodni pa proti Ptujju in naprej na Hrvaško (Pajtler, 2006).

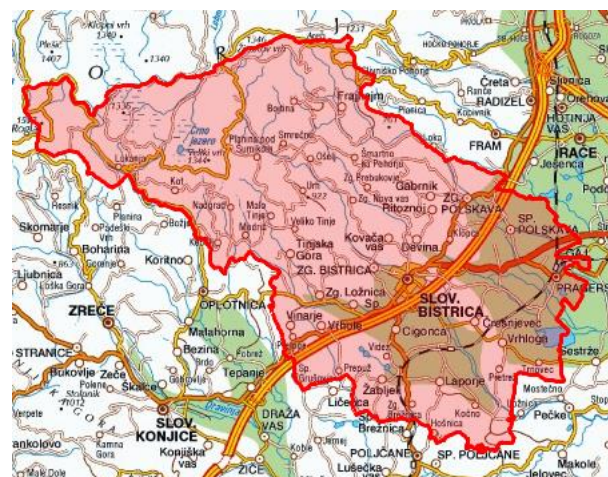

Slika 1: Železniško križišče na Pragerskem (vir: geopedia.si)

Pragersko meji na Šikole na severovzhodu, Spodnjo Polskavo na severozahodu, Leskovec na zahodu, Stari Log na jugu in Cirkovce na vzhodu. Pragersko leži na nadmorski višini 251 metrov in zavzema približno 5,5 km² (Gnetenje pragerskih priložnosti, 2020).

Slika 2: Območje naselja Pragersko (vir: geopedia.si)

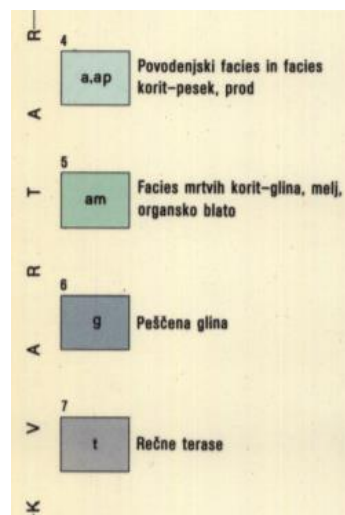
Slika 3: Občina Slovenska Bistrica (vir: geopedia.si)

Slika 4: Prikaz reliefa Dravsko-Ptujskega polja z označenim naseljem Pragersko (vir: geopedia.si)

V pleistocenu je na kamninsko zgradbo Dravske ravnine odločilno vplivala reka Drava, ki je tektonsko udornino zapolnila s silikatnim prodom. Potoki s Pohorja so na območje Pragerskega nanесли debele sloje gline, ilovice in peska, katere so vzrok za nastanek mnogih opekarn. Ena izmed teh se je nahajala tukaj na Pragerskem, delovala je med leti 1904 in 2009 (Perko in Orožen Adamič, 1999).

V kamninski zgradbi prevladuje peščena glina. To je lepo vidno na geološki karti Slovenije (Geološki zavod Slovenije, 2020).

Slika 5: Kamninska zgradba (vir: <http://www.egeologija.si/>)

Za Obpanonske pokrajine in Pragersko je značilno zmerno celinsko podnebje, tipična so vroča poletja in hladne zime. Povprečna letna temperatura na Pragerskem je okoli 9,5°C. Povprečna januarska temperatura je okoli -1°C. Na območju Dravskega polja je v hladni dobi leta pogosti pojav megle (Gnetenje pragerskih priložnosti, 2020).

Na območju Pragerskega ni meteorološke postaje, zato sva uporabili podatke postaje Starše, ki je v relativni bližini in na podobni nadmorski višini (240 m nadmorske višine).

Tabela 1: Temperaturne razmere meteorološke postaje Starše v obdobju 1971-2000

	jan.	feb.	mar.	apr.	maj	jun.	jul.	avg.	sep.	okt.	nov.	dec.	leto
Povp. temp. zraka (°C)	-0,6	1,2	5,7	10,6	15,7	18,9	20,7	19,9	15,4	10,4	4,9	0,5	10
Povp. najvišja dnevna temp.	3,5	6,4	11,4	16,5	21,8	24,8	27,0	26,5	21,6	16,0	9,0	3,9	15,7
Povp. najnižja dnevna temp.	-4,3	-3,4	0,6	5,0	9,6	12,9	14,5	14,0	10,1	6,0	1,3	-2,7	5,3

(vir: meteo.arso.gov.si)

Pragersko ima za zmerno celinsko podnebje značilna vroča poletja, hladne zime, pomlad in jesen pa sta zmerno topli. Iz zgornje tabele je razvidno, da je najhladnejši mesec meteorološke postaje Starše januar, s srednjo mesečno temperaturo pri $-0,6^{\circ}\text{C}$, najtoplejši pa julij, s srednjo mesečno temperaturo $20,7^{\circ}\text{C}$. Povprečno najvišje dnevne temperature so junija, julija in avgusta, ko dosežejo med $24,8$ in 27°C . Najnižje povprečne dnevne temperature so v zimskih mesecih, najnižje v januarju, ko v povprečju dosežejo $-4,3^{\circ}\text{C}$.

Največje število padavin pade v poletnih mesecih. Poletni dež pada velikokrat v nalivih, ne malokrat z nevihto in točo. Letna količina padavin v zahodnem delu Dravske ravnine je 1050 mm. Za Dravsko polje je značilna precejšna vetrovnost, prevladujejo zahodni vetrovi (Perko in Orožen Adamič, 1999).

Tabela 2: Padavinske razmere meteorološke postaje Starše v obdobju 1971-2000

	jan.	feb.	mar.	apr.	maj	jun.	jul.	avg.	sep.	okt.	nov.	dec.	leto
Povp. višina padavin (mm)	41	42	64	63	89	111	104	111	105	87	75	66	959

(vir: meteo.arso.gov.si)

Iz zgornje tabele 2 je razvidno, da je bila v obdobju 1971-2000 povprečna letna količina padavin izmerjena na meteorološki postaji Starše 959 mm. Najmanj padavin je padlo v zimskih mesecih, najmanj v januarju, največ pa junija in avgusta.

Med naravnim rastjem prevladuje beli gaber, dob in jelša v obrobni gozdičih in močvirnih travnikih. (Perko in Orožen Adamič, 1999).

Skozi Pragersko ne teče noben pomembnejši vodotok. Južno od Pragerskega teče Polskava, ki izvira na vzhodnem Pohorju pri Žigartovem vrhu in se izliva v reko Dravinjo pri Tržcu. Po severnem robu Pragerskega teče Mlinski potok, ki prav tako izvira na Pohorju, nadaljuje svojo pot po severnem robu gajskega ribnika in se nato preimenuje v Trojšnico, ki je levi pritok Polskave.

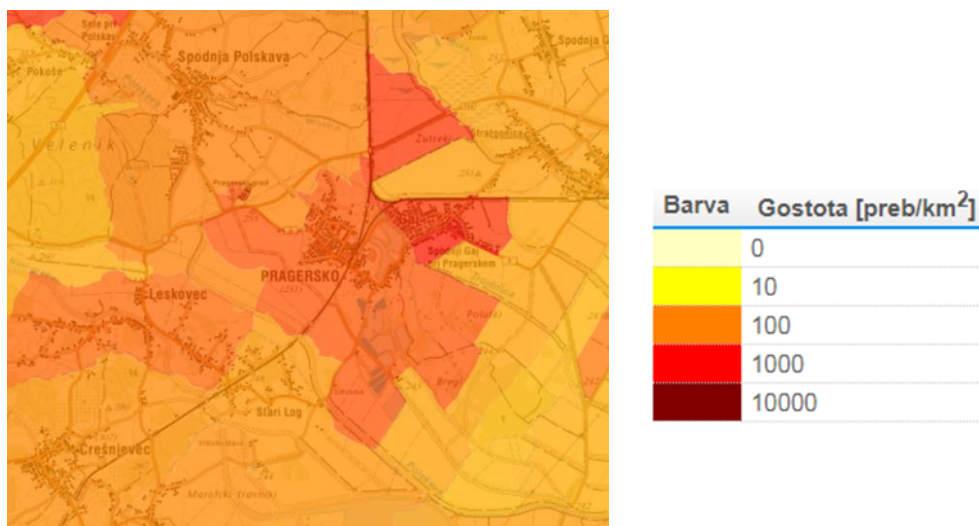
2.2 Družbenogeografske značilnosti Pragerskega

Pragersko se je začelo razvijati šele po letu 1845, ko so zgradili železniško progo. Prvi vlak je po njej zapeljal leta 1846. Življenje na Pragerskem se je z železnico povežalo z drugimi konci Slovenije. Zaradi tega se je na Pragersko začelo priseljevati vedno več ljudi, ki so se na Pragerskem zaposlili in si tukaj ustvariti življenje (Gnetenje pragerskih priložnosti, 2020).

Življenje je bilo 36 let odvisno predvsem od železnice. 1900 je Franz Ivan Steinklauber odkril bogato nahajališče glin. Še istega leta je na Pragerskem odprl opekarno. Opekarna je, tako kot železniška proga, predstavljala veliko novih delovnih mest in povečala priseljevanje (Gnetenje pragerskih priložnosti, 2020).

Pragersko je izkoristilo ugodno prometno lego in se razvilo v urbano središče. Največ prebivalcev živi ob glavni prometni cesti, kar ga oblikuje v obcestno naselje. Je kraj, ki spada med ene najbolj poseljenih v občini Slovenska Bistrica (Gnetenje pragerskih priložnosti, 2020).

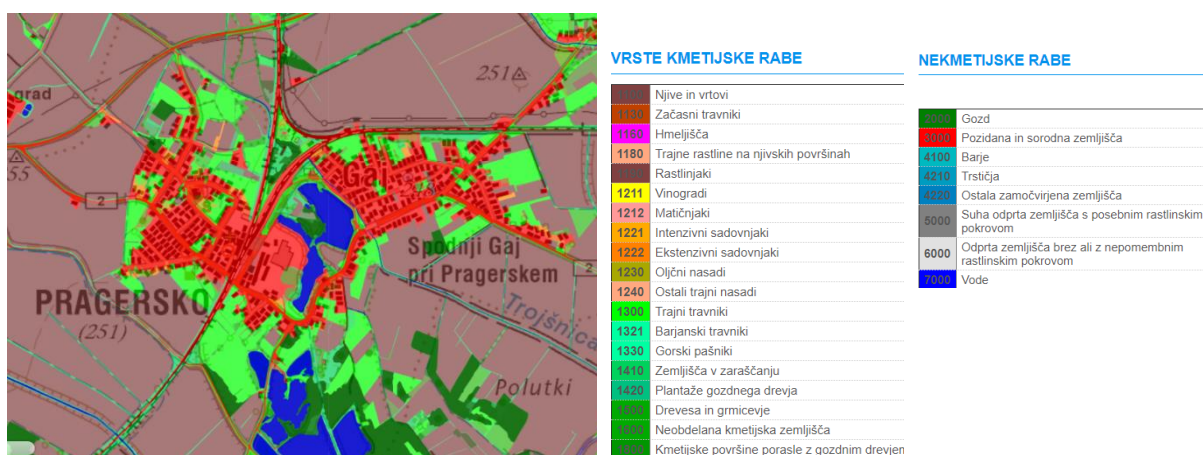
Leta 2020 je imelo Pragersko po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije 1121 prebivalcev, od tega 537 moških in 584 žensk. Gostota poselitve prebivalstva je približno 206,3 prebivalcev na km². To lahko razberemo tudi iz spodnje slike.

Slika 6: Gostota prebivalstva (vir: geopedia.si)

Prebivalstvo Pragerskega je večinoma zaposleno v občinah Slovenska Bistrica in Maribor. Zaposleni so predvsem v zdravstvu, industriji, šolstvu in storitvenih dejavnostih. Po podatkih Statističnega urada republike Slovenije je bilo v letu 2019 na Pragerskem 433 neaktivnih prebivalcev in 519 delovno aktivnih prebivalcev.

Dravsko polje se ponaša z rodovitno prstjo, zato velja za eno najbolj primernih pokrajin za kmetijstvo v Sloveniji. Na spodnji sliki je prikazana kmetijska in nekmetijska raba tal. Z rdečo barvo so označena pozidana zemljišča, z modro barvo so označeni pragerski ribniki. V okolici Pragerskega prevladujejo kmetijske površine, kjer na njivah gojijo oljno repico, koruzo in druge kulture.

Slika 7: Raba tal na Pragerskem (vir: geopedia.si)

2.2. Demografija

Najina raziskovalna naloga temelji na preučevanju prebivalstva, s čimer se ukvarja demografija, zato sva najprej zapisali nekaj osnovnih značilnosti te vede.

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je zapisano, da je demografija statistično proučevanje sestave in rasti prebivalstva (Slovar slovenskega knjižnega jezika, b. d.). V Geografskem terminološkem slovarju je zapisano, da je demografija veda, ki proučuje prebivalstvo, njegovo število, dinamiko, sestavo in nadaljnji razvoj (Geografskem terminološkem slovarju, 2013).

Beseda demografija je sestavljena iz dveh grških besed. To sta demos, ki pomeni ljudstvo in gráphō v pomenu pišem, opisujem, slikam. Beseda je bila prvič uporabljena leta 1855, ko je belgijski statistik Achille Guillard izdal knjigo o demografiji. To sicer ni bil prvi pojav demografije, ki pa se je kot veda osamosvojila šele v 20. stoletju. Predmet demografije je preučevanje prebivalstva. Z izrazom prebivalstvo označujemo skupino ljudi, ki živijo na določenem ozemlju. Demografija obravnava velike prebivalstvene skupine (Šircelj, 2020).

Za demografijo so pomembni popisi prebivalstva. Prve je v obdobju razsvetljenstva uvedla Marija Terezija. S popisi je zbrala podatke o prebivalstvu monarhije, ki jih je potrebovala za izvajanje reform. V popisih so pridobili podatke o številu vojaških obveznikov, številu davkoplačevalcev, starosti prebivalstva, številu šoloobveznih otrok in številu razpoložljive delovne sile.

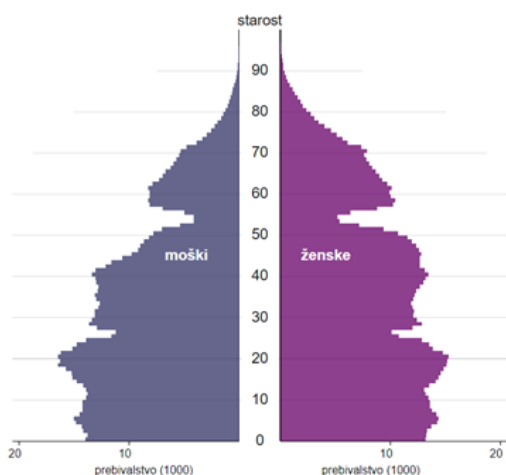
Prvo moderno uradno štetje prebivalstva je Habsburška monarhija izvedla leta 1857. Od leta 1869 dalje so popise izvajali načeloma vsakih deset let. Med prvo in drugo svetovno vojno sta bila v Sloveniji samo dva popisa, po drugi svetovni vojni je bilo, v okviru nekdanje Jugoslavije, izvedenih šest popisov. Prvi popis v samostojni Sloveniji je bil izveden 31. 3. 2002. Leta 2011 so prvič izvedli registrski popis, brez dodatnega zbiranja na terenu so povezali statistične podatke različnih uradov in služb (SURs, b. d.).

2.3 Značilnosti prebivalstva Slovenije

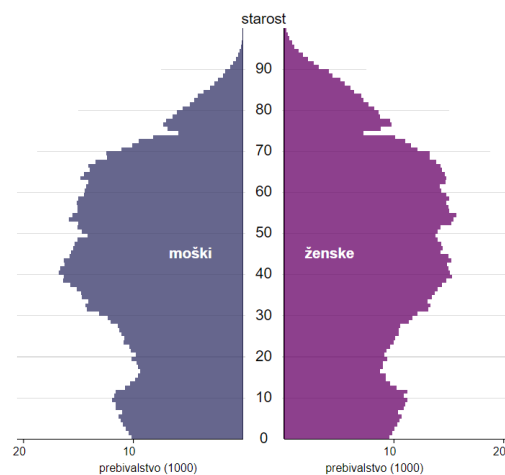
Slovenija je država, ki se sooča z velikim problemom staranja prebivalstva. V članku, ki je objavljen na RTV Slovenija, je zapisano, da je Slovenija glede na projekcije Združenih narodov uvrščena med deset najstarejših držav v celotnem svetu. Omenjen je podatek, da je danes vsak peti prebivalec Slovenije starejši od 65 let. Glede na te podatke predvidevajo, da bo leta 2050 vsak tretji prebivalec Slovenije starejši od 65 let (Valjavec, 2019).

Opazno je, da se v Sloveniji življenjska doba prebivalcev podaljšuje in pričakovano je, da se bo v prihodnosti le-ta še podaljševala. V Sloveniji se je v septembru 2020 po začasnih podatkih rodilo 1.654 otrok (1,8 % manj kot v septembru 2019), umrlo pa je 1.662 prebivalcev Slovenije (8,6 % več kot v septembru 2019). Od začetka januarja do konca septembra 2020 se je v Sloveniji rodilo 13.938 otrok; 15.499 prebivalcev Slovenije je v tem obdobju umrlo. Število rojenih je bilo v primerjavi z istim obdobjem leta 2019 nižje za 4,7 %, število umrlih pa višje za 0,2 % (Šter; Žnidaršič, 2020).

Na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije sva poiskali starostne piramide, ki so zelo zanimive za preučevanje prebivalstva. Izbrali sva starostno piramido Slovenije za leto 1971, 2020 in za leto 2051. S tem sva pridobili pogled v preteklost, jo primerjali s sedanjim stanjem in pokukali v prihodnost.

Slika 8: Starostna piramida prebivalstva Slovenije leta 1971 (SURs, b. d.)

Slika 9: Starostna piramida prebivalstva Slovenije leta 2020 (SURs, b. d.)

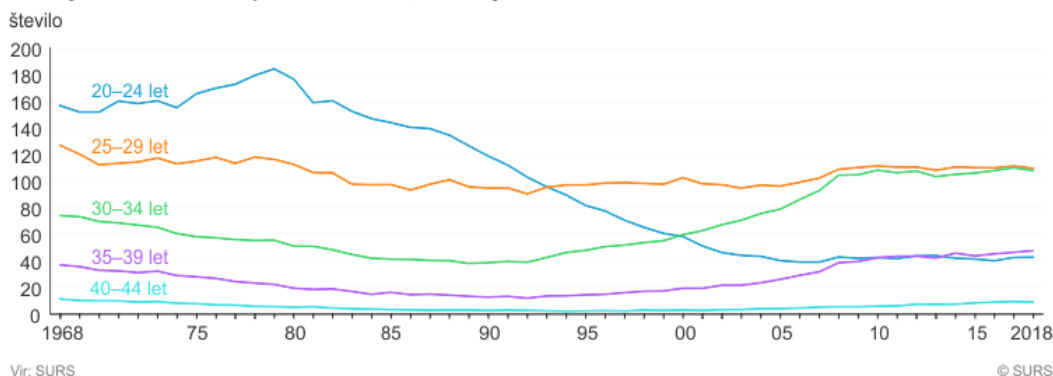
Slika 10: Starostna piramida prebivalstva Slovenije leta 2051 (SURs, b. d.)

Če starostne piramide primerjamo, opazimo, da se je število starejšega prebivalstva od leta 1971 do leta 2020 občutno povečalo. V prihodnosti se bo ta trend nadaljeval, kar je prikazano na starostni piramidi, ki prikazuje predvideno stanje za leto 2051. Delež starejšega prebivalstva se bo torej večal še naprej. Opazno je tudi, da se je rodnost zmanjšala. Če primerjamo starostno piramido za leto 1971 in 2051, vidimo, da je spodnji del v starostni piramidi za prihodnost ožji oz. manjši. Naravni prirastek bo še naprej upadal in prevladovalo bo starejše prebivalstvo. Število rojstev se je občutno zmanjšalo med letoma 1971 in 2020.

Glavni razlog za problem staranja prebivalstva je vedno manjša rodnost. V Sloveniji se letno rodi 10.000 otrok premalo, so napisali na spletnem portalu RTV Slovenija. Eden izmed vzrokov za manjšo rodnost je ta, da ženske rojevajo starejše kot včasih. Razlog za rojevanje v kasnejših letih naj bi bili podaljševanje izobraževanja in stanovanjski problemi (MMC RTV SLO, 2019).

Danes je v Sloveniji vsak peti prebivalec starejši od 65 let. Če se bo takšna dinamika nadaljevala, bo delež starejših od 65 let leta 2030 predstavljal 25 odstotkov prebivalstva, do leta 2050 pa bo vsak tretji prebivalec Slovenije starejši od 65 let. Če se nam sedanja povprečna starost ne zdi tako visoka, pogledjmo primerjavo z letom 1960; takrat je bila povprečna starost Slovencev manj kot 30 let. Že čez 20 let lahko pričakujemo, da bo povprečen Slovenec starejši od 50 let (Valjavec, 2019).

Živorojeni na 1.000 žensk po starosti žensk, Slovenija

Slika 11: Rodnost Slovenije od leta 1968-2018 (SURs, b. d.)

Rodnost nam pove število živorojenih otrok glede na žensko populacijo v rodni dobi od 15 do 49 let. Na grafu vidimo, da danes ženske rojevajo starejše, kot so rojevale v preteklosti. Če podatke iz leta 2010 primerjamo s podatki iz leta 1970 ugotovimo, da je povprečna starost rojevanja leta 2010 od 25 do 34 let. Leta 1970 so ženske najpogosteje rojevale med dvajsetim in štiriindvajsetim letom. Manjše število mlajšega prebivalstva je odvisno tudi od tega, da se rojeva manj otrok. Včasih so imele družine povprečno 5 otrok, danes so najpogostejše družine z dvema otrokoma.

2.4 Problem staranja prebivalstva

Staranje prebivalstva je dolgotrajni proces, ki ni odvisen samo od enega dejavnika in ga je ravno zato težko preprečiti. Problem staranja prebivalstva pomeni, da se povečuje delež prebivalstva starejšega od 65 let in se zmanjšuje delež prebivalstva v aktivni dobi. Ta pojav je neposredna posledica nizke rodnosti in podaljševanja življenjske dobe ljudi.

Demografski proces staranja prebivalstva je aktualen pojav, ki neposredno vpliva na gospodarski razvoj Republike Slovenije. S tem problemom se ne soočamo zgolj v Sloveniji, ampak obremenjuje tudi druge države po svetu. V Sloveniji prebivalci na trg dela vstopajo relativno pozno in se iz njega hitro umaknejo. Zaradi povečevanja števila upokojenega prebivalstva bo delovno aktivno prebivalstvo vedno bolj obremenjeno, saj bo moralo kriti socialne stroške starajočega prebivalstva za številne storitve, ki jih le-ti potrebujejo (Bratič, 2019).

Ministrstvo za delo razmišlja o ukrepih predvsem v smeri problematike na trgu dela, upokojevanja, preventive padca števila prebivalstva in priprave na starost.

Demografske spremembe in staranje prebivalstva ter posledično dolgoročno pomanjkanje delovne sile so dejstva, katerim se ne moramo izogniti. Veliko in pomembno vlogo ima spopadanje z izzivom staranja prebivalstva, ki vpliva na različna področja življenja (Bratič, 2019).

Zaradi staranja prebivalstva, ki se tudi s povečanim naravnim prirastkom samo ne bi izboljšalo v desetletjih, bo ministrstvo za delo pripravilo načrt za migracijsko politiko. S to bi naj v Slovenijo privabili čim več tujcev. Poleg tega bo pripravljen še načrt ukrepov, s katerimi bodo skušali zmanjšati obseg izseljevanja slovenskih državljanov, in ukrepov, s katerimi bodo skušali privabiti že izseljene Slovence. Ministrstvo za delo bo pripravilo načrt predintegracijskih ukrepov, kar pomeni, da bodo delavci, ki bodo prišli k nam že nekoliko seznanjeni s pravnim redom v Republiki Sloveniji, s kulturo in družbenimi navadami (Valjavec, 2019).

3 RAZISKOVALNI DEL

3.1. Analiza podatkov o prebivalstvu

Pregledali sva statistične podatke o prebivalstvu v bazi podatkov Statističnega urada Republike Slovenije in na osnovi pridobljenega gradiva ter podatkov pripravili preglednice oz. grafe ter jih analizirali.

3.1.1 Spreminjanje števila prebivalcev po starostni in spolni strukturi ter indeks staranja

Najprej sva na Statističnemu uradu Republike Slovenije poiskali osnovne podatke o prebivalstvu Pragerskega. Izdelali sva spodnjo tabelo, ki vsebuje podatke o starostni in spolni strukturi ter indeksu staranja.

Leta 2020 je imelo Pragersko 1.121 prebivalcev, od tega 537 moških in 584 žensk. Število prebivalcev je v slabem desetletju nekoliko upadlo, saj je leta 2011 na Pragerskem živelo 1.150 ljudi. Največ jih je bilo v letu 2012. Leta 2020 je bila povprečna starost prebivalcev Pragerskega 43,6 let. Iz tabele 3 je razvidno, da je ta v zadnjem desetletju nenehno naraščala. Medtem ko delež prebivalcev starih 0 - 14 in 15 - 64 let rahlo niha, pri deležu prebivalcev starejših od 65 let opazimo, da število postopoma narašča. Zelo opazna je sprememba pri indeksu staranja. Le-ta nam pove razmerje med starim (stari 65 let ali več) in mladim prebivalstvom (stari od 0 do 14 let) pomnoženo s 100. Od leta 2011, ko je znašal 107,3, je v slabem desetletju indeks staranja zrasel na 136,7.

Tabela 3: Podatki o prebivalstvu Pragerskega med leti 2011 in 2020 (SURS, b. d.)

leto	skupaj	moški	ženske	Povprečna starost	Indeks staranja (Slovenija)	Delež prebivalcev, starih 0-14 let (%)	Delež prebivalcev, starih 15-64 let (%)	Delež prebivalcev, starih 65 ali več let (%)
2011	1150	547	603	41,8	107,3 (116,5)	14,3	70,3	15,4
2012	1169	555	614	41,3	101,7 (117,3)	15,1	69,6	15,3
2013	1156	554	602	42	103,4 (118,1)	15,1	69,2	15,7
2014	1160	554	606	42	103,8 (119,6)	15,7	68	16,3
2015	1145	558	587	42,8	116,5 (121,4)	14,3	69	16,7
2016	1140	549	591	43	116,1 (124,1)	15,3	67	17,7
2017	1119	538	581	43,4	125,6 (126,5)	15	66,1	18,9
2018	1130	535	595	43,6	130,8 (129,2)	15	65,5	19,9
2019	1124	529	595	43,5	133,1 (131,7)	15,3	64,3	20,4
2020	1121	537	584	43,6	136,7 (134,3)	15,1	64,3	20,6

Primerjali sva indeks staranja prebivalstva Slovenije z indeksom staranja prebivalstva Pragerskega, saj naju je zanimalo, ali naš kraj pri tem kakorkoli izstopa. Ugotovili sva, da je bila razlika med indeksom

staranja za Slovenijo in Pragerskim v začetku dvajsetih let 21. stoletja nekoliko višja. Pragersko je imelo namreč nekoliko nižji indeks staranja od slovenskega povprečja. Od leta 2018 se je le-zelo približal in razlika več ni tako očitna.

Zanimalo naju je, kako se je spreminjalo število prebivalcev po popisih od leta 1971 do danes. Informacije sva pridobili iz popisov prebivalstva iz let 1971, 1981, 1991 in 2002. Pridobljene podatke prikazujemo v preglednicah.

Tabela 4: Število prebivalcev Pragerskega (SURS, b. d.)

	1971	1981	1991	2002
skupaj	1014	1193	1069	1101
M	464	555	508	530
Ž	550	638	561	571

Iz tabele 4 lahko opazimo, da je prebivalstvo Pragerskega nenehno nihalo. Skozi vsa prikazana leta je prevladovalo število žensk. Med leti, navedenimi v tabeli, je imelo Pragersko največ prebivalcev leta 1981. Takrat je na Pragerskem živelo najvišje število žensk, bilo jih je 638, in najvišje število moških, katerih je bilo 555.

Tabela 5: Število moških, ki so živeli na Pragerskem po starostnih skupinah (SURS, b. d.)

moški	1971	1981	1991	2002
0-14	108	137	106	86
15-64	326	377	362	390
65+	30	41	40	54

Tabela 6: Število žensk, ki so živele na Pragerskem po starostnih skupinah (SURS, b. d.)

ženske	1971	1981	1991	2002
0-14	125	137	89	65
15-64	368	428	387	410
65+	57	73	85	96

V tabelah 5 in 6 je prikazano število prebivalcev Pragerskega v starostnih skupinah in po spolu. Razvidno je, da je v starostni skupini 0-14 let vsa leta prevladovalo število prebivalcev moškega spola, medtem ko je v starostnih skupinah 15-64 in 65+ let prevladovalo število ljudi ženskega spola.

3.1.2 Selitveno gibanje prebivalstva Pragerskega

S pomočjo spletne strani Statističnega urada Republike Slovenije sva pridobili nekaj podatkov o selitvenem gibanju prebivalstva na Pragerskem.

Tabela 7: Selitveno gibanje prebivalstva Pragerskega (SURs, b. d.)

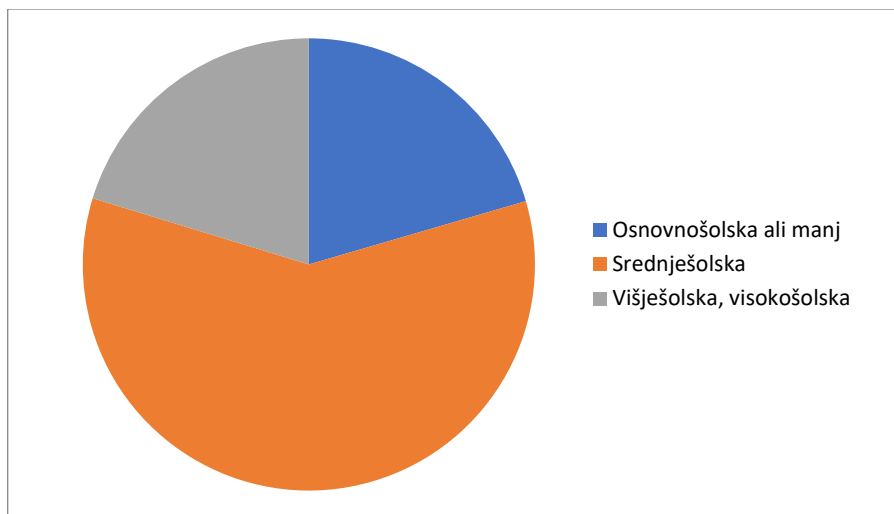
leto	Priseljeni	Odseljeni	Selitveni prirast
2012	91	104	-13
2013	101	93	8
2014	73	84	-11
2015	74	78	-4
2016	88	115	-27
2017	116	108	8
2018	71	74	-3
2019	79	73	6

V tabeli 7 je prikazano število priseljenih, odseljenih in selitveni prirast na Pragerskem med leti 2012 in 2019. Selitveni prirast nenehno niha. Večinoma je selitveni prirast negativen, razen v letih 2013, 2017 in 2019, ko je bil pozitiven. Največji negativen selitveni prirast na Pragerskem je bil leta 2016, ko je dosegel število -27. Isto leto se je iz Pragerskega odselilo največ ljudi, kar 115. Največ ljudi se je preselilo na Pragersko leta 2017, ko se je v naš kraj priselilo 116 ljudi. Zadnje leto, za katerega podatke je bilo možno najti na Statističnemu uradu Republike Slovenije, je leto 2019, v katerem je bil selitveni prirast pozitiven.

3.1.3 Izobrazbena struktura prebivalstva Pragerskega

Nadaljevali sva z raziskovanjem izobrazbene strukture prebivalstva Pragerskega. V izobrazbeni strukturi prevladuje srednješolska izobrazba, saj jo ima skoraj 60 % prebivalcev. Približno 20 % prebivalcev ima osnovnošolsko izobrazbo ali manj in prav tolikšen delež ima višješolsko ali visokošolsko izobrazbo. To je razvidno iz slike 12. Podatke sva primerjali s slovenskim povprečjem in ugotovili, da je razmerje precej podobno, nekoliko večji delež prebivalcev celotne Slovenije ima osnovnošolsko izobrazbo ali manj, saj le-ta znaša 23 %, podobno je pri deležu višješolske ali visokošolske izobrazbe.

Delež prebivalcev Pragerskega, ki imajo srednješolsko izobrazbo, je višji od slovenskega povprečja, ki je 52 %.

Slika 12: Izobrazbena struktura prebivalstva leta 2019 na Pragerskem (SURs, b. d.)

3.2 Intervju

V sklopu raziskovalnega dela sva se odločili, da opraviva intervju s predstavnikom občine Slovenska Bistrica, ki se ukvarja s področjem prebivalstva. Zaradi epidemije sva stik vzpostavili po elektronski pošti. Po nekaj neuspešnih poskusih se je na najino prošnjo odzvala gospa Irena Jereb, vodja oddelka za družbene dejavnosti. S srečanjem preko ZOOM-a se ni strinjala, zato smo ji vprašanja poslali na njen elektronski naslov. Odgovorila nam je le na nekaj vprašanj, ki se nahajajo v prilogi. V nadaljevanju sva zapisali glavne ugotovitve, s pomočjo delovnega gradiva, ki so ga pripravljali leta 2019 za občinski svet. Gradivo je ostalo v delovni verziji in ni bilo v obravnavi na seji občinskega sveta.

V delovnem gradivu o starejših v občini Slovenska Bistrica, ki ga je pripravil oddelek za družbene dejavnosti v sodelovanju s Centrom za socialno delo Slovenska Bistrica, Domom dr. Jožeta Potrča, Območnim združenjem RK Slovenska Bistrica, Župnijsko Karitas Slovenska Bistrica, Medobčinsko zvezo društev upokojencev Slovenska Bistrica, Zdravstvenim domom Slovenska Bistrica, Medgeneracijskim društvom Mavrica, Centrom za starejše Metulj, Ljudsko univerzo Slovenska Bistrica, Knjižnico Josipa Vošnjaka in Krajevno skupnostjo Zgornja Polskava, so zapisani podatki o financiranju iz občinskih sredstev, številni statistični podatki in prispevki raznih inštitucij ter društev, ki se srečujejo s starejšo generacijo v občini.

Med temi so podatke prispevali Zdravstveni dom Slovenska Bistrica, Center za socialno delo Slovenska Bistrica, Dom dr. Jožeta Potrča Poljčane, Območno združenje Rdečega križa Slovenska Bistrica, Župnijska Karitas Slovenska Bistrica, Medobčinska zveza društev upokojencev Slovenska Bistrica, Medgeneracijsko društvo Mavrica, Center za starejše Metulj, Krajevna skupnost Zgornja Polskava, Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica in Ljudska univerza Slovenska Bistrica.

Pri zbiranju demografskih podatkov se na oddelku za družbene dejavnosti občine Slovenska Bistrica poslužujejo javno dostopnih podatkov na Statističnem uradu, kjer pridobijo podatke za celotno občino.

V gradivu so zbrani podatki o številu prebivalstva v občini Slovenska Bistrica iz Statističnega urada iz 2019. Podatki so prikazani v spodnji tabeli.

Tabela 8: Starejši v občini Slovenska Bistrica (Delovno gradivo, 2019)

	Štev. preb. v Slov. Bistrici	Delež preb. glede na spol	Število preb. 65 + let	Delež preb. Starejših od 65 let glede na vse preb. v občini	Delež preb. starejših od 65 let glede na preb. stare 65 let
SKUPAJ	25.599	100	4.723	18,4	100
Moški	12.685	49,6	2.061	16,2	43,6
Ženske	12.914	50,4	2.662	20,6	56,4

V spodnji tabeli so prikazani podatki o deležu prebivalcev na ravni države in občine Slovenska Bistrica starih 65 in več kot 80 let za izbrana leta 2000, 2005, 2010, 2015 in zadnji podatek za 2019.

Tabela 9: Delež prebivalcev, starih 65 let in 80 let ali več v % (Delovno gradivo, 2019)

Leto	Spol - SKUPAJ			
	Delež prebivalcev, starih 65 let ali več [%]		Delež prebivalcev, starih 80 let ali več [%]	
	SLOVENIJA	Slovenska Bistrica	SLOVENIJA	Slovenska Bistrica
2000	13,9	12,7	2,3	1,9
2005	15,3	13,9	3	2,5
2010	16,5	14,6	3,9	2,7
2015	17,9	16,1	4,8	3,6
2019	19,8	18,4	5,3	4,2

Iz statističnih podatkov lahko razberemo, da se prebivalstvo stara. V občini Slovenska Bistrica zato predvidevajo, da se bodo povečale potrebe povezane s problematiko starejših, med katere sodita tudi institucionalno varstvo in pomoč na domu. V primerjavi z državnim povprečjem je delež starejših prebivalcev, starih 65 let in več, ter delež prebivalcev starih 80 let in več, v občini Slovenska Bistrica, nižji. Kljub temu ugotavljajo, da ta delež narašča in priča o procesu staranja prebivalstva (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Zdravstveni dom Slovenska Bistrica poleg številnih zdravstvenih podatkov ugotavlja, da je za razumevanje staranja potreben širši pogled ne le medicinsko znanje. Okrepiti je potrebno znanje iz geriatrije in gerontologije na vseh področjih izobraževanja v zdravstvu, socialni, javni upravi, izobraževanju idr. Poleg znanja je potrebno širše osveščanje vseh generacij o staranju, o pomenu le-tega za družbo, razvijati je potrebno specialne programe za zdravstveno vzgojo in promocijo zdravja za starostnike (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Center za socialno delo Slovenska Bistrica se pri svojem delu s situacijo starejših srečuje vsakodnevno, največkrat v okviru storitve prve socialne pomoči, pomoči na domu in na področju uveljavljanja pravic iz javnih sredstev (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Izpostavili so, da ni dovolj namestitvev za starejše ljudi. V občini se nahaja samo en dom za starejše, za katerega se pripravlja dokumentacija za nadzidavo, s katero bi pridobili dodatne kapacitete. Neprofitnih stanovanj ni veliko, starejši ne dosegajo dovolj točk, prednost imajo družine. Glede na staranje prebivalstva in vedno več potreb po namestitvi v primernejšo obliko bivanja bi bilo smiselno razmišljati tudi o stanovanjih namenjenih posebej starejšim osebam, ki so še zmožne poskrbeti zase, saj le-te kot ranljiva skupina niso več delovno zmožne, da bi lahko spreminjale svoj položaj. Lahko pa

bi živele same v primernih bivanjskih okoljih, saj so zdravstveno še dovolj zdrave in ne potrebujejo domske oskrbe. Starejši so odvisni od dohodka, ki ga imajo, ki pa pogosto zadošča le za najnujnejše življenjske potrebščine. Upokojenska stanovanja v Slovenski Bistrici so prav tako zasedena (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Edini dom za starejše občane v občini je Dom dr. Jožeta Potrča Poljčane. Je javni socialnovarstveni zavod, ki na podlagi zakona, ustanovitvenega akta in statuta opravlja dejavnost institucionalnega varstva oseb, starejših od 65 let. Ustanovitelj Doma je Republika Slovenija, ustanoviteljske pravice pa izvaja Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Dom v skladu z določili 8. člena Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev zagotavlja institucionalno varstvo osebam, starejšim od 65 let in pa tudi osebam, mlajšim od 65 let, tj. odraslim osebam z motnjami v duševnem razvoju, s težavami v duševnem zdravju, s senzornimi motnjami in motnjami v gibanju. Namestitev nudi tudi drugim invalidnim osebam, ki jim je priznana pravica do tuje pomoči in nege za opravljanje večine življenjskih funkcij ter kroničnim bolnikom in osebam z dolgotrajnimi okvarami zdravja. V Domu Dr. Jožeta Potrča Poljčane je za namestitev stanovalcev na voljo 230 mest, v Enoti Slovenska Bistrica pa 124 mest. Skupno je na voljo 354 mest za namestitev stanovalcev v okviru institucionalnega varstva starejših (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

V Domu Poljčane število mlajših oseb od 65 upada. Prav tako se je zaradi staranja prebivalstva povečala potreba po nameščanju starejših uporabnikov institucionalnega varstva starejših (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Ena od večjih težav, s katerimi se že več let srečujejo domovi za starejše, je nezadostno financiranje storitev zdravstvene nege s strani Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Večina domov tako na tem stroškovnem nosilcu izkazuje negativno stanje (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Ker država, ki je dolžna zagotavljati sredstva za investicije in investicijsko vzdrževanje domov, svojih obveznosti ne izpolnjuje, so v letu 2016 nekateri domovi začeli poslovati negativno (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Velik problem predstavlja tudi financiranje oskrbe, ki jo pokrivajo stanovalci ob pomoči svojcev in občin. Delež prihodkov iz naslova oskrbnin se iz leta v leto zvišuje in znaša povprečno krepko čez 60%. Uporabniki storitev za starejše so v Sloveniji daleč najbolj obremenjeni z lastnim plačilom od vseh držav v Evropi (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Zaradi vsega navedenega je nujno potrebna sistemska ureditev skrbi za starejše državljane in zagotovitev dodatnih sredstev v državnem ter v občinskih proračunih. V nasprotnem primeru bo za vse več starejših ljudi neustrezno poskrbljeno, starost pa bo postala sinonim za nedostojno in človeka nevredno življenjsko obdobje (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Trenutna politika Vlade RS se nagiba k odločitvi, da bi se splošni in posebni socialnovarstveni zavodi prenesli iz Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti na Ministrstvo za zdravje. Tukaj se postavlja vprašanje, ali bi ta odločitev kakorkoli doprinesla k boljši skrbi za starejše, saj ostaja bojazen, da bodo osnovno skrb predstavljale zgolj zdravstvene storitve, ki pa še zdaleč niso dovolj za zadovoljitev ostalih psiholoških in socialnih človekovih potreb (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Zanimivo se nama je zdelo dejstvo, da je tudi krajevna skupnost Zgornja Polskava sodelovala pri tem delovnem gradivu s svojim zapisom, saj ima naša matična šola, poleg podružnice na Pragerskem, tudi podružnico na Zgornja Polskavi. Zapisali so, da ob zaključku vsakega koledarskega leta svetniki KS Zgornja Polskava izvajajo novoletno obdarovanje na domovih njihovih krajanov, starejših od 80 let, ki se ga vsi obiskovanci zelo razveselijo. Pogosto gre namreč za starostnike, ki se zaradi zdravstvenih težav

dogodkov v okviru društva upokojencev ne udeležujejo več in so zato obiska toliko bolj veseli (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Razmišljajo o vzpostavitvi rednega medgeneracijskega sodelovanja in povezovanja, kot že poteka ponekod; vzpostavili bi lahko krožke za socialno delo v šolah za učence višjih razredov. Ti bi za starostnike lahko opravili kak manjši nakup, predvsem bi pa lahko za kratek čas pri njih posedeli in poklepetali. Po pripovedovanju iz drugih KS, kjer taka oblika sodelovanja že obstaja, se starostniki takšnih obiskov zelo razveselijo. Učenci ob tem dobijo vpogled o življenju nekoč iz prve roke, saj je to zelo priljubljena tema obiskovancev (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Za zaključek so napisali, da je zdravo in aktivno staranje proces, v katerem je potrebno optimizirati vse priložnosti za socialno, fizično in duševno zdravje, ki omogoči starejšim ljudem aktivno sodelovanje v družbi in uživanje neodvisnosti ter dobre kvalitete življenja. Pomembno je, da se tudi starejši človek zaveda, da je odgovoren zase. Vendar pa v življenju pride tudi do situacij, zaradi katerih se starejši človek znajde v popolnoma drugem položaju kot je bil nanj pripravljen. Takrat je potrebna pomoč svojcev, države in soljudi (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Zdravo in uravnoteženo prehranjevanje skozi celo življenje pozitivno vpliva na zdravje in dobro prehranjenost v starosti, saj določeni prehranski vzorci spadajo med dejavnike tveganja za različne bolezni, ki ogrožajo zdravje in povzročajo večjo obolevnost, prezgodnjo smrt ter nižajo kvaliteto življenja. Prav tako je redna in zadostna gibalna aktivnost pri starejših ključnega pomena za zdravje in samostojno življenje. Osamljenost je ena izmed vodilnih težav starejših, ki se nanaša tudi na duševno zdravje. Pri socialnem kapitalu je ključen pomen kvalitetno medgeneracijsko sodelovanje, aktivnost po upokojitvi, socialne mreže. Programi morajo izhajati iz potreb starejših in potreb tistih, ki se pri svojem delu srečujejo s starejšimi (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

V družbi so še vedno pogosti stereotipi o starosti, kot so bolehanje, izoliranost ter zmedenost in senilnost. Pogosto je prisotna tudi napačna predstava o starejših, kot o neproduktivni populaciji in breme za družbo. Starejši se pogosto znajdejo na robu eksistence, saj so zaradi nizkih pokojnin ena izmed najbolj ranljivih skupin prebivalstva. Prav tako je sodobna družba hitro spreminjajoča se družba. S spremembami se srečujemo povsod, v zdravstvu, trgovinah, prometu, telekomunikacijah. Nemalokrat se ob tem pozablja na starejše ljudi, ki tem spremembam težje sledijo (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Skrb za starejše mora biti nedvomno usmerjena v zagotavljanje različnih oblik pomoči, da bodo starejši lahko čim dlje ostali v domačem okolju (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Pomembno vlogo imajo vladni in nevladni resorji, velika vrednost je prostovoljstvo, ki se mora načrtno izvajati in razvijati. Ključnega pomena je medgeneracijsko sodelovanje, strpnost, solidarnost ter aktivno preživljanje tretjega življenjskega obdobja. Razmišljanje o starosti je pomembno ne le za starejše ljudi, temveč za vsakogar, saj je staranje pojav, ki nikogar ne zaobide, zato je nujno, da se nanjo pripravimo že prej (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

V občini Slovenska Bistrica izvajajo obilo aktivnosti in storitev za starejše občanke in občane, vendar se hkrati zavedajo, da je vse to, kar trenutno zagotavljajo, še vedno premalo za zagotavljanje zdravega, kakovostnega in aktivnega staranja v občini (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

Iz posredovanih poročil zavodov so povzeli nekaj predlogov, kako izboljšati kvaliteto starejših v naši občini:

- Vzpostavljanje manjših bivalnih enot, namenjenih posebej starejšim osebam, ki so še zmožne poskrbeti zase, s ponudbo različnih storitev za starejše občane.

- Širjenje in vzpodbujanje programov prostovoljstva, ki bi moralo biti strokovno vodeno, usmerjeno in nadzirano ter simbolično nagrajevano.
- Zagotavljanje možnosti za nudenje pomoči na domu vsem zainteresiranim občanom in zagotavljanje zadostnega financiranja te dejavnosti iz občinskega proračuna.
- V sodelovanju z občino zagotavljanje storitve javne kuhinje za socialno in ekonomsko ogrožene
- Promoviranje dnevnega varstva v Domu in Enoti Doma dr. Jožeta Potrča Poljčane za zapolnitev kapacitet dnevnega varstva.
- Širjenje kapacitet; dograditev objekta Enote Slovenska Bistrica Doma dr. Jožeta Potrča Poljčane za potrebe institucionalnega varstva starejših, predvsem starejših z demenco.
- Anketiranje o potrebah starejših ljudi.
- Vključevanje svojcev; podpora in informacije, kako lahko sami učinkoviteje poskrbijo za svoje starše in stare starše.
- Informiranje ljudi, kam se lahko obrnejo po pomoč; velika težava je materialna ogroženost starejše populacije zaradi prenizkih dohodkov.
- Medgeneracijsko sodelovanje in povezovanje, da starejši nimajo občutka nepotrebosti in da na ta način pride do manjšega prepada med generacijami in posledično zблиževanja med ljudmi.
- Velika pridobitev za starejše v Slovenski Bistrici je Center za starejše Metulj, ki ga je potrebno še naprej podpirati, vendar pa je tudi že zaradi narave dela potrebno razmišljati o zaposlitvi za določen čas oziroma za daljše časovno obdobje.
- Zaradi vse večjega pojava nasilja nad starejšimi (psihičnega in materialnega), bi bilo o tem potrebno večkrat javno spregovoriti, starejšim pa ponuditi pomoč preko telefonskega svetovanja, jih opogumiti in jim svetovati, kam naj se obrnejo po pomoč.
- Spremljati in prijavljati se je potrebno na evropske razpise, ki so namenjeni starejši populaciji, bodisi na socialnem področju, izobraževalnem področju, ipd.
- V sodelovanju z Ljudsko univerzo Slovenska Bistrica organizirati brezplačno izobraževanje za starejše (tuj jezik, računalništvo ipd.).

Za konec so zapisali še misel, "Kakor bomo mi ravnali z našimi predniki, tako bodo naši zanamci ravnali z nami, ko pridemo v njihova leta" (Delovno gradivo - občina Slovenska Bistrica).

3.3 Anketa

V sklopu raziskovalnega dela sva uporabili anketni vprašalnik, ki se nahaja v prilogi. Posredovali sva jo vsem staršem podružnične šole Pragersko preko spletne ankete 1ka. Na ta način sva pridobili le nekaj odgovorov, zato sva se ob vrnitvi v šole odločili, da anketo razdeliva ponovno v fizični obliki. Anketo je tako rešilo 154 staršev, med rešenimi anketami sva jih nekaj morali izločiti, ker so bile nepravilno izpolnjene. Tako sva pridobili vzorec 150 anketirancev.

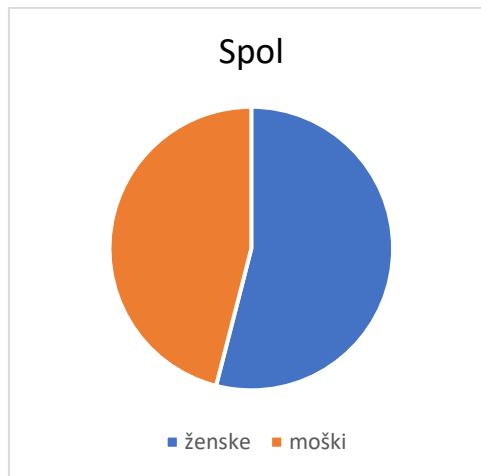
Ugotoviti sva želeli:

- starost in spol anketirancev,
- stopnjo izobrazbe,
- status zaposlitve ter kraj zaposlitve,
- ali na Pragerskem živijo od rojstva,
- vzrok priselitve,
- načrtovanje morebitne odselitve s Pragerskega,
- poznavanje problema staranja prebivalstva.

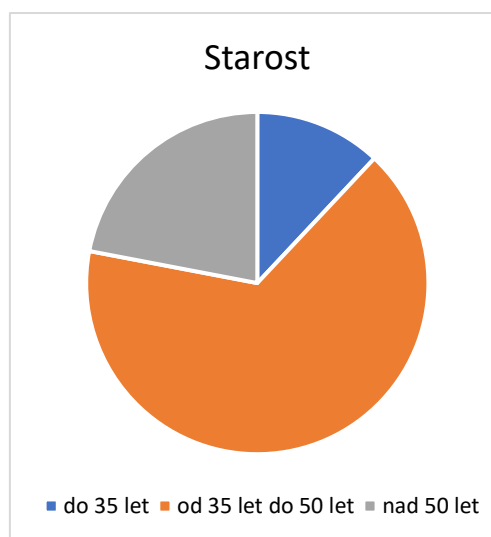
Rezultate sva predstavili s pomočjo grafov.

3.3.1 Rezultati ankete

1. Spol in starost anketirancev

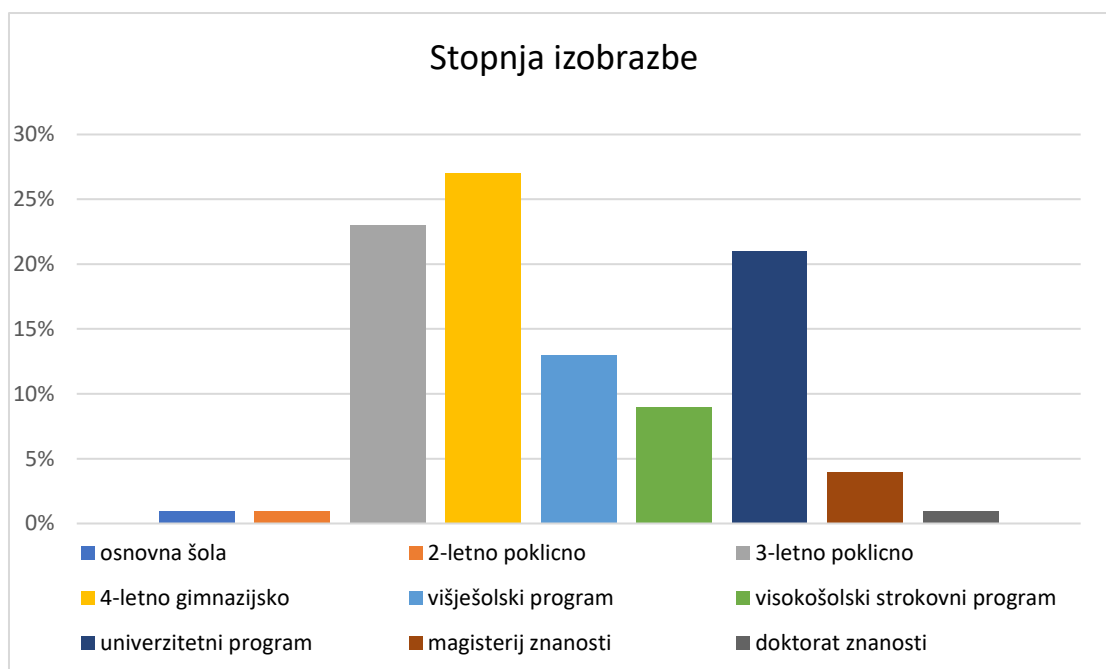
Slika 13: Spol

Slika 14: Starost

V anketi je sodelovalo 54 % žensk in 46 % moških. Večina anketirancev je starih med 35 in 50 let, le 12 % je starih manj kot 30 let, malo več kot 20 % anketiranih staršev je starejših od 50 let.

2. Stopnja izobrazbe

Slika 15: Stopnja izobrazbe

Iz grafa je razvidno, da je 1 % anketirancev končal osnovno šolo, prav toliko jih ima dvoletno poklicno izobrazbo in opravljen doktorski študij. Prevladujejo anketiranci s končano 4-letno srednješolsko izobrazbo, nekoliko manj jih je končalo 3-letno poklicno izobraževanje. Precej visok je delež tistih, ki so šolanje nadaljevali na univerzitetnem, višješolskem, visokošolskem in magistrskem študiju. Če primerjamo število anketirancev izobraženih na srednješolski in študijski ravni, opazimo, da sta števili zelo izenačeni, kar je zelo zanimivo. 51 % anketirancev ima kakršnokoli srednješolsko in 48 % več kot srednješolsko stopnjo. Ta podatek je zanimiv, ker izstopa od krajevnega in državnega povprečja, saj znaša delež Pragerčanov s višješolsko ali visokošolsko izobrazbo 20 %, slovensko povprečje pa je 24 %.

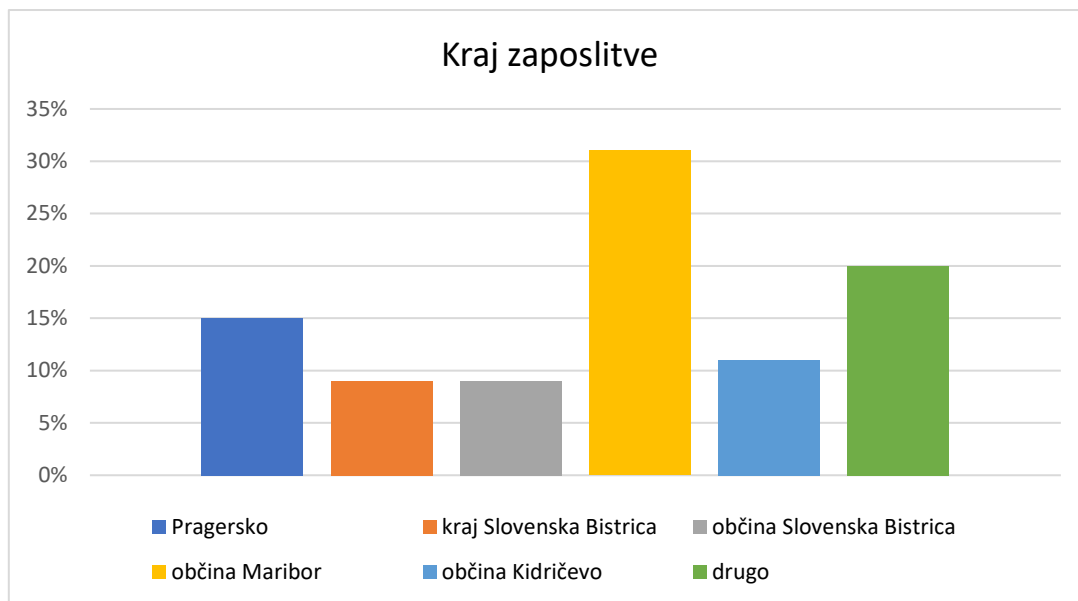
3. Status zaposlitve

Slika 16: Status zaposlitve

Večina anketiranih staršev je redno zaposlenih, manj kot 10 % je brezposelnih, le 3 % anketirancev je upokojenih.

4. Kraj zaposlitve

Slika 17: Kraj zaposlitve

Največ zaposlenih anketirancev se na delovno mesto vozi v občino Maribor, in sicer 31 %. Na Pragerskem je zaposlenih le 15 % anketirancev, manj kot 10 % v Slovenski Bistrici, prav toliko tudi v ostalih krajih naše občine. V občini Kidričevo je zaposlenih 11 % anketirancev. 20 % se jih na delo vozi drugam, prevladuje Celje ter Avstrija.

5. Selitve

Slika 18: Priselitev na Pragersko

Presenetil naju je podatek, da se je večina anketiranih staršev, in sicer kar 63 %, na Pragersko priselilo. Od rojstva jih tukaj živi 37 %.

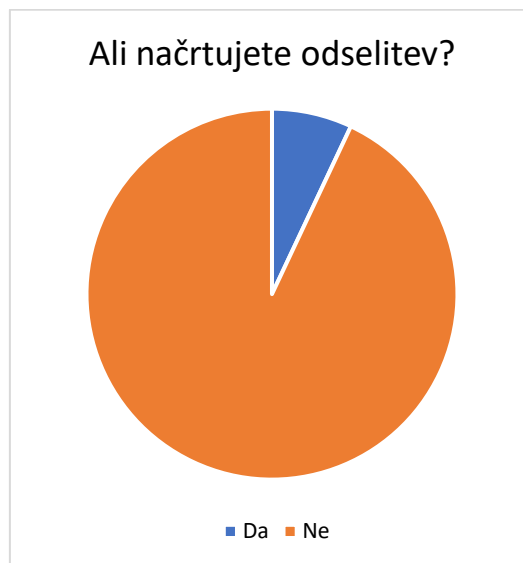
6. Vzrok priselitve

Slika 19: Vzrok priselitve

Zanimalo naju je, zakaj so se na Pragersko priselili. Med vzroki priselitve anketirancev prevladuje nakup nepremičnine, saj se jih je 43 % na Pragersko priselilo iz tega razloga. Zaradi poroke oziroma partnerja je prišlo 38 % anketirancev. Najnižji je delež tistih, ki so se priselili na Pragersko zaradi zaposlitve.

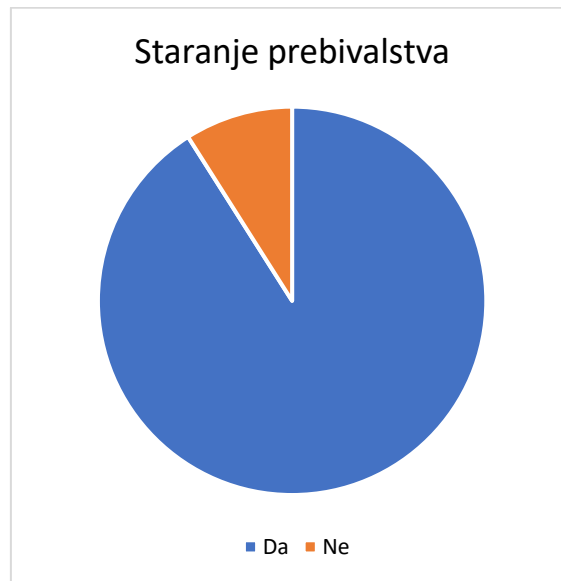
7. Odselitev

Slika 20: Odselitev

Z grafom je prikazano, da odselitev načrtuje 7 % anketirancev, več kot 90 % jih namerava še vsaj naslednjih pet let ostati na Pragerskem.

8. Staranje prebivalstva

Slika 21: Staranje prebivalstva

Z anketo sva pridobili tudi podatke o tem, kako dobro so anketirani starši seznanjeni s pomenom staranja prebivalstva. Ugotovili sva, da se jih nekaj več kot 90 % dobro zaveda, kaj ta pojem pomeni, 9 % pa za pojem še ni slišalo, ali pa ne vedo, kaj pomeni.

3.4 Terensko delo

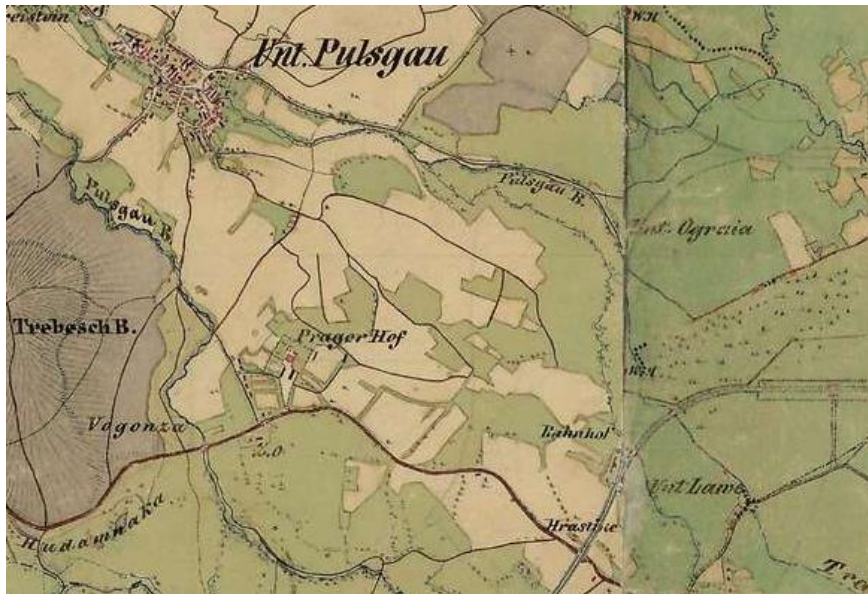
Želeli sva opraviti terensko delo, pri katerem bi z anketo med prebivalci Pragerskega ugotovili, kdaj je bila hiša zgrajena, obnovljena, če ima novo streho, če so se na Pragersko preselili, od kod in zakaj itd. Zaradi epidemiološke slike nama to ni uspelo. Vseeno sva se odločili, da bova sami opravili kartiranje. Opazovali sva, katere stavbe so novogradnje, ter primerjali dejansko stanje s prikazom na geopedii.

Pragersko se je začelo razvijati šele po letu 1845. To je razvidno tudi iz spodnje karte, ki izvira iz 18. stoletja. Na njej še ne najdemo Pragerskega. Opazimo dvorec, ki leži na ravnini med Spodnjo Polskavo in Pragerskim, imenovan po takratnem lastniku Krištofu Pragerju. Po njem Pragersko kasneje dobi ime.

Slika 22: Vojaški kataster območja Pragerskega iz 18. stoletja

Iz spodnje slike je že razviden nastanek Pragerskega, ki se je takrat imenovalo Hrastine. To se je po izgradnji železnice začelo širiti.

Slika 23: Vojaški kataster območja Pragerskega v 19. stoletju

Pragersko je naselje, ki se še vedno širi. To teorijo sva tudi potrdili s kartiranjem. Na spodnjem zemljevidu Pragerskega so z modro označene novogradnje.

Slika 24: Tloris Pragerskega (vir: geopedia.si)

3.5 SWOT ali PSPN analiza

Opravili sva SWOT analizo, v kateri sva razmišljali o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih pojava staranja prebivalstva ter kako to vpliva na naš kraj.

Ena izmed prednosti staranja prebivalstva je medgeneracijsko povezovanje, ki ga v našem kraju že izvaja turistično društvo Breza, saj v svojem delovanju skrbijo tudi za turistični podmladek. Meniva, da bi se šola lahko v prihodnosti še bolj povezovala s turističnim društvom Breza in okrepila sodelovanje.

Med priložnosti, ki jih ponuja problem staranja prebivalstva, sodi tudi izgradnja doma za ostarele. Teh bo v prihodnosti zaradi staranja prebivalstva potrebno zgraditi več. Domovi za ostarele bodo ponujali mnogo delavnih mest.

Pri nevarnostih je pomembno omeniti propad raznih kmečkih obrti. Ta bo nastopil, ko se bodo lastniki postarali in njihovi potomci ne bodo več obdelovali zemlje. V Sloveniji je opuščanje kmetijstva problem, saj vodi v ozelenjevanje in ogozdovanje. Velik problem, s katerim se v Sloveniji soočamo pri kmetijstvu, je tudi pozidava kmetijstva primernih površin. Ta pojav bo ob potrebi po izgradnji več domov za starejše skorajda neizogiben.

Med slabosti sodi preobremenitev delovno aktivnega prebivalstva v prihodnosti, saj bo takrat premalo ljudi v aktivni delovni dobi.

Tabela 10: SWOT/PSPN analiza

PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
- starejši prebivalci imajo več življenjskih izkušenj - starejši ljudje prenašajo znanje in modrost - možnost medgeneracijskega povezovanja	- preobremenitev delovno aktivnega prebivalstva v prihodnosti	- prenos znanja in izkušenj, življenjskih modrosti na mlajše generacije - izgradnja doma za ostarele, ki bi pomujal mnoga delovna mesta	- pomanjkanje prostora v domih za ostarele - propad raznih kmečkih obrti - potreben prostor za izgradnjo domov bo posegal v naravo, ali na površine, primerne za kmetijstvo

4. RAZPRAVA

Na začetku teoretičnega dela raziskovalne naloge sva najprej predstavili družbeno geografske in naravno geografske značilnosti našega kraja. Podrobno sva predstavili pomen demografije, ki se nama je zdel pomemben, saj najina raziskovalna naloga govori izključno o prebivalstvu. Posebej sva se posvetili značilnostim prebivalstva Slovenije ter pomenu staranja prebivalstva.

Raziskovalnega dela sva se najprej lotili z zbiranjem podatkov iz Statističnega urada Republike Slovenije. To nama je predstavljalo manjšo oviro, saj se je veliko uporabnih podatkov vezalo zgolj na občino Slovenska Bistrica. Podatke sva predstavili s pomočjo grafov in tabel. Zanimala naju je predvsem starostna, spolna in izobrazbena sestava prebivalstva Pragerskega. Nekaj podatkov sva pridobili iz popisov prebivalstva iz let 1971, 1981, 1991 in 2002. Na podlagi teh podatkov in drugih pridobljenih podatkov iz Statističnega urada Republike Slovenije sva ugotovili, da je na Pragerskem vedno več starejšega prebivalstva ter da indeks staranja nenehno raste. S temi podatki sva potrdili svojo prvo hipotezo, ki navaja, da se na Pragerskem v zadnjih 50-ih letih večja delež starejših prebivalcev.

Iz Statističnega urada Republike Slovenije sva pridobili informacije o številu priseljenih, odseljenih in selitvenemu prirastu. Zanimivo se nama je zdelo, da selitveni prirast nenehno niha, zaradi česar sva prišli do ugotovitve, da je bilo Pragersko v zadnjih desetih letih območje tako priseljevanja kot odseljevanja. Druge hipoteze nisva niti zavrgli, niti potrdili.

Ob analizi zgoraj omenjenih podatkov sva prišli do spoznanja, da bo odgovor na najin naslov, »Kdaj se bo odselil zadnji Pragerčan?«, težko napovedati za bližnjo prihodnost, saj Pragersko ni območje s stalnim negativnim selitvenim prirastom.

Da bi izvedeli, kakšen načrt imajo na občini Slovenska Bistrica pripravljen za problem staranja prebivalstva, sva izvedli intervju z gospo Ireno Jereb. Posredovala nama je delovno gradivo, ki je opisovalo njihove podatke, načrte in ideje. Tako sva potrdili najino četrto hipotezo, ki navaja, da ima občina Slovenska Bistrica izdelane dolgoročne načrte za reševanje težav ob pojavu staranja prebivalstva.

V sklopu raziskovalnega dela naloge sva izvedli anketo. Z njo sva želeli pridobiti čim več podatkov o prebivalstvu Pragerskega. Anketo sva razdelili med starše učencev naše podružnice. Med analizo podatkov ankete se nama je zdelo zanimivo, da so anketiranci, starši učencev naše šole, visoko izobraženi. Ugotovili sva, da je delež anketirancev izobraženih na srednješolski in študijski ravni zelo izenačen. Pridobili sva podatek, da je največ anketirancev zaposlenih v občini Maribor. Zanimiv se nama je zdel podatek, da je le 15 % anketirancev zaposlenih na Pragerskem. S tem podatkom sva potrdili tretjo hipotezo, v kateri je zapisano, da večina Pragerčanov dnevno migrira zaradi zaposlitve v drugi kraj. Presenetil naju je podatek, da se je več kot polovica anketirancev na Pragersko priselila. Najpogostejša razloga za prej omenjeno selitev sta bila nakup nepremičnine in poroka. Zanimalo naju je tudi, če so ljudje seznanjeni s problemom staranja prebivalstva. Analiza ankete je pokazala, da kar večina anketirancev pozna problem staranja prebivalstva.

V sklopu raziskovalnega dela sva izvedli kartiranje Pragerskega. To je bilo zaradi epidemiološke slike drugačno, kot sva si na začetku predstavljali. Odločili sva se, da bova kartirali le novogradnje, saj naju je zanimalo, ali se Pragersko širi tudi na ta način. Na terenskem delu sva opazili kar nekaj novih stanovanjskih hiš, ki sva jih označili na karti. Iz tega lahko sklepava, da je Pragersko območje, kamor se ljudje še zmeraj priseljujejo.

5. ZAKLJUČEK

Za pisanje raziskovalne naloge sva se odločili, ker sva želeli raziskovati gibanje in staranje prebivalstva v našem kraju. Problem staranja prebivalstva se nama je zdel pomemben, zato sva ga želeli podrobneje raziskati in ugotoviti, kako bi nam v prihodnosti lahko koristil. Najina raziskovalna naloga je nastajala na podlagi hipotez, ki sva si jih zastavili pred izvedbo.

Pri izdelavi raziskovalne naloge sva se naučili, kako analizirati in pridobiti podatke s pomočjo ankete in kako pridobiti podatke na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije.

Veliko podatkov sva pridobili z anketo, ki sva jo razdelili med starše učencev naše šole, eno izmed hipotez pa sva potrdili tudi s kartiranjem. S pomočjo intervjuja sva dobili boljši vpogled v načrte in programe, ki jih na tem področju predvideva občina Slovenska Bistrica.

Med raziskovanjem sva bolje spoznali problem staranja prebivalstva, zato meniva, da bi ljudje o tem morali biti bolj obveščeni. Ključno se nama zdi, da bi zanj pripravili več načrtov. Sami sva o pojavu staranja prebivalstva razmišljali v obliki SWOT ali PSPN analizo. S tem sva želeli predstaviti predvsem priložnosti, ki bi jih lahko danes ali v prihodnosti izkoristili.

6. VIRI IN LITERATURA

Bratič, Ž. (2019). *Problem staranja prebivalstva in njegov učinek na trg dela v Sloveniji*. Pridobljeno s <https://dk.um.si/Dokument.php?id=136943>

Gnetenje pragerskih priložnosti (raziskovalna naloga). (2020). OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava, podružnica Pragersko.

Geografski terminološki slovar. (2013). demografija. Pridobljeno 12. decembra 2020 s <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/slovarji/geografski/iskalnik?iztocnica=demograf%C3%ADja#v>

Kako prebuditi pragerske dvorjane (raziskovalna naloga). (2013). OŠ Antona Ingoliča Spodnja Polskava, podružnica Pragersko.

MMC RTV Slovenija. (2019). *Staranje prebivalstva: V Sloveniji se vsako leto rodi 10.000 otrok premalo*. Pridobljeno 5. oktobra 2020 s <https://www.rtv slo.si/slovenija/staranje-prebivalstva-v-sloveniji-se-vsako-leto-rod-10-000-otrok-premalo/483754>

Pajtler, F. (2006). *Pragersko skozi čas*. Pragersko-Gaj: Krajevna skupnost: Turistično društvo Breza.

Perko, D. in Orožen Adamič, M. (ur.) (1999). *Slovenija: Pokrajina in ljudje*. Ljubljana: Mladinska knjiga. Statistični urad Republike Slovenije. (b. d.). Zgodovina popisov. Pridobljeno 13. decembra 2020 s <https://www.stat.si/popis2011/Hist.aspx>

Statistični urad Republike Slovenije. (b. d.). Popisi prebivalstva (1971, 1981, 1991, 2002) Pridobljeno 15. decembra 2020 s https://www.stat.si/publikacije/pub_popisne_prva.asp

Slovar slovenskega knjižnega jezika. (b. d.). Demografija. Pridobljeno 5. decembra 2020 s <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=odpadek&All=odpadek&FilteredDictionaryIds=133>,

Šter, D. in Žnidaršič, M. (2020) *Število umrlih v septembru 2020 za 8,6 % višje kot v septembru 2019*. Pridobljeno s <https://www.stat.si/statweb/News/Index/9193>

Šircelj, M. V. (2020). *Osnove demografije in demografski razvoj Slovenije*. Pridobljeno 18. decembra 2020 s https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/zalozba/pages-from-osnove-demografije_tisk_17-8-2020.pdf?sfvrsn=2

Valjavec, U. (2019). *Staranje slovenskega prebivalstva: "Že čez 20 let bo povprečen Slovenec star 50 let"*. Pridobljeno 3. oktobra 2020 s <https://www.rtv slo.si/slovenija/staranje-slovenskega-prebivalstva-ze-cez-20-let-bo-povprecen-slovenec-star-50-let/496172>

10. Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z da, na črto napišite vaš razlog za selitev.

11. Ali ste že slišali za problem staranja prebivalstva?

DA NE

12. Obkrožite črko pred odgovorom, ki vsebuje pravilen pomen problema staranja prebivalstva.

a) Problem staranja prebivalstva pomeni, da se povečuje delež prebivalstva starejšega od 65 let in zmanjšuje delež prebivalstva v aktivni dobi.

b) Problem staranja prebivalstva pomeni, da se povečuje delež prebivalstva v aktivni dobi in zmanjšuje delež prebivalstva starejšega od 65 let.

c) Problem staranja prebivalstva pomeni, da se skrajšuje življenjska doba prebivalstva.

7.2 Vprašanja za intervju

1. Prosimo vas, da nam predstavite, katere podatke v povezavi s prebivalstvom in s staranjem prebivalstva zbirate in kako do njih dostopate.

2. Ali imate kakšne načrte, projekte, ukrepe za problem staranja prebivalstva in ali nam lahko te načrte podrobneje predstavite?

3. Ali se prebivalstvo v občini Slovenska Bistrica stara?

4. Ali podatke o prebivalstvu in staranju prebivalstva zbirate tudi posebej po krajevnih skupnostih ali na ravni cele občine?

5. Koliko domov za ostarele je v občini Slovenska Bistrica in ali obstajajo kakšni načrti za izgradnjo več le-teh v prihodnosti?